

Το κακό αυτό συμβαίνει, γιατί κανείς δεν ἐφρόντισε νὰ μᾶς διαπαιδαγωγήσῃ καλλιτεχνικά, κι' ἔτσι ἡ καλαισθησία μας δὲν ἀναπτύχθηκε· γιατί ἡ καλαισθησία μορφώνεται, μόνον ὅταν βλέπουμε τὰ ωραιότερα ἔργα τέχνης τριγύρω μας.

Τὸ καθῆκον μᾶς λοιπόν, εἶναι καὶ μεις νὰ κατορθώσουμε νὰ ξεχωρίζουμε τὸ ἄσχημο ἀπὸ τὸ ὠραῖο καὶ τοὺς ἄλλους νὰ διδάξουμε νὰ τὸ διακρίνουν, δείχνοντάς τους πάντα μόνον ὠραία πράγματα.

Θὰ μοῦ παρατηρήσῃ ἴσως κάποιος ὅτι πολὺ μιλοῦμε γιὰ τὴν Τέχνη, ἐνῶ δὲν βλέπουμε τὴ χρησιμότητά της καὶ τὴν ὠφέλεια πού μπορούμε ν'ἄχουμε ἀπὸ αὐτήν.

Κι' ὅμως κανείς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φαντασθῇ πὼς μπορεῖ νὰ μᾶς λείψουν, χωρὶς καμμιά ζῆμιά, ἡ μουσικὴ, ἡ ποίησι, ὁ χορὸς, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ γλυπτικὴ, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, ὅσο κι' ἂν μᾶς φαίνωνται ἄχρηστες, γιὰ τὴν ὕλική μας ζωὴ. Γιατί ὅλες αὐτὲς οἱ τέχνες μᾶς βοηθᾶνε νὰ ἐκπληρώσουμε δυὸ μεγάλες ἐπιθυμίες μας: νὰ δημιουργήσουμε ἓνα ὠραῖο περιβάλλον, μέσα στὸ ὁποῖον ἡ ζωὴ μας θὰ εἶναι τερπνότερη καὶ ἡθικώτερη, καὶ νὰ ἐκφράσουμε κατὰ τρόπον ὠραῖον καὶ ἀθάνατον ὅλα τὰ συναισθήματά μας καὶ τὶς ἰδέες μας.

Ἡ τέχνη λοιπόν ἔχει πολὺ μεγάλη σημασία γιὰ τὸν ἄνθρωπο, γιατί χωρὶς αὐτὴν ἡ ζωὴ του εἶναι ἄχαρη, καὶ αὐτὸς ξεπέφτει καὶ ξαναγυρίζει πρὸς τὸ ζῆφον.

Ἄν ὅλ' οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τὴ φυσικὴν αὐτὴ κλίσι πρὸς τὸ ὠραῖον, γιὰ τὸν Ἕλληνα ἡ κλίσι αὐτὴ εἶναι τὸ ἰδιαιτέρο χαρακτηριστικὸ τῆς φυλῆς, καὶ μάλιστα χαρακτηριστικὸ, πού τὴν ἐδόξασε καὶ θὰ τὴν δοξάζῃ γιὰ πάντα. Γιατί ἂν φέρουμε στὸ νοῦ μας τὸ παρελθὸν θ' ἀντιληφθοῦμε ἀμέσως ὅτι τὸ μεγαλεῖο τοῦ Ἑλληνισμοῦ ποτὲ δὲν ἐστηρίχθηκε πάνω στὴν κτηνώδη βία καὶ δύναμι, ἀλλὰ πάντοτε πάνω στὴν ἡθικὴ καὶ πνευματικὴ του ἀνωτερότητα, πού τὸν ἔκαμε ἀστείρευτη πηγὴ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ γιὰ τὴν ἡμετέραν ὀλόκληρη.

Ὅταν ὁ Ἑλληνισμὸς νικᾷ, ἡ νίκη του εἶναι πάντοτε ἡθικὴ καὶ πνευματικὴ νίκη. Μὲ τὸ ψυχικὸ του σθένος συντρίβει τὸ κράτος τῆς ὕλης, καὶ τὸ ἀκτινοβόλο του ἀστέρι, διασχίζοντας τὰ σκοτεινὰ τῶν καταγίδων σύννεφα, σκορπίζει σ' ὅλο τὸν κόσμον τὸ δημιουργικὸ του φῶς, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐγεννήθηκαν καὶ γεννιοῦνται κάθε φορὰ καὶ νέοι πολιτισμοί.

Ὁ Ἑλληνισμὸς ἀγωνίζεται πάντοτε γιὰ νὰ σκορπίσῃ τὸ φῶς στὴν οἰκουμένη. Καὶ οἱ πόλεμοί του ἀκόμα μονάχ' αὐτὴ τὴ σημασίαν ἔχουν.

Αὐτὸ ἀκριβῶς ἔχει ἐμπνεύσει καὶ τὸν ποιητὴν, ὅταν μᾶς λέγῃ :

Μόνον οἱ Μαραθωνομάχοι
δὲν σ' ἐδόξασαν, Πατρίδα·
δὲν σ' ἐδόξασαν μονάχοι
οἱ τριακόσιοι τοῦ Λεωνίδα.

Ἄλλ' ἀκόμα πῖο μεγάλη
τῶν παιδιῶν σου ἡ δόξα ἐφάντ
εἰς μιὰν ἄλλην ἄγια πάλη
γιὰ ἓνα πῖο ὁμορφο στεφάνι :

εἰς τὴν πάλη, ὅπου τὸ πνεῦμα
τοῦρανοῦ νικᾷ τὸν Ἄδη,
τῆς ἀλήθειας μὲ τὸ ψέμα,
τοῦ φωτὸς μὲ τὸ σκοτάδι.

Οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Φυλῆς γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ὁμορφίαν ἐδημιούργησαν τὸ μεγάλο ἐκεῖνο ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ, πού τὸν ἐθαύμασε, τὸν θαυμάζει καὶ θὰ τὸν θαυμάζῃ ὁ κόσμος ὀλόκληρος.

Κι' ἄλλοι βέβαια, πολλοὶ καὶ μεγάλοι πολιτισμοὶ ἀνθίστανε κι' ἐμεγαλοῦργησαν σὲ διάφορες χῶρες. Ἐπειτα ὅμως ἐσβύσανε κι' ἐτάφησαν, καὶ μονάχα οἱ ἀρχαιολόγοι τοὺς ξεθάφτουν, καὶ οἱ σοφοὶ καταγίνονται μ' αὐτοὺς γιὰ νὰ πλουτίζουν τὴν πολυμάθειά τους. Ἄλλὰ ὁ Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς δὲν πέθανε ποτέ, γιατί εἶχε μέσα του τὸ θεῖο σπέρμα. Ἦταν πολιτισμὸς ἀληθινὸς καὶ δημιουργικὸς, καὶ γιὰ τοῦτο ζῆ πάντα καὶ τροφοδοτεῖ κάθε προσπάθεια γιὰ νέες δημιουργίες.

Καὶ σὰν ἀνώτερος πολιτισμὸς, ὅπου ἦταν, ἐπῆρε γιὰ νὰ ἐκδηλωθῇ τὸ τελειότερο καὶ ὠραιότερο ἔνδυμα, πού τοῦ ὕφανα, οἱ Τέχνες, οἱ Τέχνες οἱ ἀληθινές, ἐκεῖνες, πού τὶς ἐμπνέουν οἱ Θεοὶ στοὺς ἀνθρώπους καὶ γι' αὐτὸ μένουν ἀθάνατες.

Ἄν λοιπόν θέλουμε κι' ἐμεῖς, ὅπως ὑπερηφανευόμαστε νὰ λέμε, νὰ δημιουργήσουμε καινούργιο πολιτισμὸ, δὲν μπορούμε νὰ παραγνωρίσουμε τὸ αἰώνιο πνεῦμα τῆς φυλῆς μας, πού ἦταν ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ὠραῖο, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσι θὰ τείνουν ὅλες οἱ προσπάθειές μας.

Ἰσως πολλοὶ νὰ παρεξηγήσουν τὰ λόγια μου καὶ νὰ νομίσουν πὼς ζητᾶω νὰ δημιουργήσουμε καλλιτέχνες.

Αὐτὸ ἓνας μόνον ἔχει τὴ δύναμι νὰ τὸ κάμῃ : ὁ Θεός.